

quidem hanc justificationem aiunt esse certam certitudine fidei, adeo ut quisque credere teneatur, se Deo esse carum et acceptum per justitiam imputativam Christi vel Dei (1). Secundo inferunt, hanc justificationem æqualem esse in omnibus, cum sit ipsa justitia Christi vel Dei per fidem apprehensa et imputata. Tertio contendunt, hanc justificationem esse inamissibilem, nisi fides ipsa amittatur, juxta Lutheranos parum sibi coherentes, vel inamissibilem absolute, juxta Reformatos seu Calvinistas.

Quo vero melius cognoscatur nexus harum proprietatum justificationis cum reliquis totius eorum systematis partibus, revocandum in mentem est totum negotium justificationis a Deo solo active peragi in homine, qui passivus est. Eadem porro ratione, qua Deus solus cepit justificationem, injiciendo in hominem fidem, qua apprehenditur misericordia aut justitia Christi imputativa, pergit Deus ipse in homine justificato credere, sperare, etc. quasi principium extrinsecum (2). Cum vero hæc justitia Christi apprehensa et imputativa non tollat ab homine nec destruat peccatum originale cum suis manifestationibus seu peccatis actualibus, pergit peccatum originale se manifestare; prout se pariter signis externis manifestat justitia imputativa homini communicata per fidem, spem, dilectionem, opera bona. Hinc due istæ manifestationes simul in uno eodemque homine lapsæ et justificato consistunt, summa nempe flagitia cum summa sanctitate; flagitia, quæ hominis sunt, nec tamen imputantur ad pœnam per fidem, quæ permanet; et sanctitas, quæ ex fide nascitur in homine justificato. Pronum propterea inde fuit inferre excellentiam, æqualitatem, inamissibilitatem justitiæ; quia justitia et sanctitas ipsius Christi est, quæ est ratio, ob quam Protestantes interdum se comparant non solum Sanctis quibuslibet, sed et Beatæ Virgini et Christo ipsi (3). Pronum præterea ipsis fuit inferre, summa flagitia nullo modo officere sanctitati (4); cum non possint officere sanctitati aut justitiæ Christi. Inde rursus originem habet illa securi-

(1) Ita passim Calvinus, toto cap. 2 libri III, *Instit.* ubi inter cetera, § 16, pag. 145, scribit: *In summa, vere fidelis non est, nisi qui solida persuasionem Deum sibi propitium benevoluntque Patrem esse persuasus, de ejus benignitate omnia sibi pollicetur, nisi qui, divinæ erga se benevolentiam promissionibus fretus, indubitatum salutis expectationem præsumit.* Et iterum, ibid: *Fidelis non est, nisi qui, suæ salutis securitati inimicus, diabolo et morti confidenter insultet.*

(2) Cfr. Mœhler, op. cit. tom. I, pag. 171 et seq.

(3) Lutherus, *Serm. de Nativ. B. V. M.*: *Omnes Christiani, inquit, æque magni sumus atque Mater Dei et æque Sancti ac ipsa.*

(4) Lutherus sæpe hæc inculcat; nam in lib. *De captivitate Babylon.* tom. II, fol. 284: *Ita vides, inquit, quam dives sit homo christianus, etiam volens non potest perdere salutem quantiscumque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata eum possunt damnare, nisi sola incredulitas. Cetera omnia, si redeat vel stet fides in promissionem divinam baptizato factam, in momento absorbentur per eandem fidem.* Ex hoc principio producit, quod scribebat idem Lutherus, anno 1521, ad Melancthonem: *Si gratiæ prædicator es, gratiam non*

tas, illa jucunditas, qua inter fornicationes, adulterias, homicidia, aliaque ejusmodi peccata lætantur Protestantes, dummodo firmi in fide persistant, juxta Lutherum, vel dummodo sint electi juxta Calvinum.

Ad has igitur perniciosas justificationis proprietates evellendas, quæ omnia moralis honestatis principia subruunt, has opponimus propositiones.

PROPOSITIO I. — *Nemo, absque speciali revelatione, certus esse potest certitudine fidei de sua justificatione, nec fide proinde tenetur credere se esse justificatum.*

Duplex est propositionis pars, quarum prior est certa adversus Ambrosium Catharinum docentem, posse quempiam certum esse certitudine fidei divinæ, non autem catholicæ (1), se esse justificatum; negat tamen hic auctor hominem per ejusmodi fidem justificari, in quo distat ab hæresi Novatorum. Posterior pars est dogmatica seu de fide adversus recensitos Lutheri et Calvini errores.

Diximus, priorem partem propositionis esse certam, non solum quia communi consensu a Theologis traditur, sed præterea quia aperte declaratur ab ipso Concilio Tridentino, sess. VI, cap. IX, his verbis: *Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet; sic quilibet, dum seipsum, suamque infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratiæ formidare et timere potest; cum nullus scire valeat, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.* Eadem ferme repetit cap. XVI (2).

Diximus alteram partem esse de fide, his siquidem canonibus contrarius Novatorum error prolifatus fuit ab eadem Synodo, ibid. can. Nempte X II: *Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccato-*

fictam sed veram prædica; si vera gratia est, verum non fictum peccatum fert, Deus non facit salvos sic peccatores.

Esto peccator et pecca fortiter; sed fortius fide et gaude in Christo, qui victor est peccati, mortis et mundi; peccandum est, quamdiu hic sumus. Vita hæc non est habitatio justitiæ; sed expectamus, ait Petrus, caelos novos et terram novam, in quibus justitia habitat.

*Sufficit, quod agnovimus per divitias gloriæ Dei agnum, qui tollit peccata mundi; ab hoc non evellat nos peccatum, etiamsi millies, millies uno die fornicemur aut occidamus. Pulas tam porcum esse prethum et redemptionem pro peccatis nostris factam in tanto ac toti agno? Hæc ratione quærebat Lutherus conscientiam suam stimulos angoresque temperare. Diu enim noctuque omnibus indulgebat vitiiis. Hinc receptum illud proverbium apud primos Protestantes, qui vellent diem flagitiose transigere: *Hodie lutheranice vivamus.* Cfr. Mœhler, op. cit. pag. 165 et seqq. Attamen hi ipsi audebant non solum se Christo sanctitate comparare, verum etiam se eidem æquare!*

(1) Ambrosius Catharinus hoc posuit discrimen inter fidem catholicam et fidem divinam, quod illa proposita sit universæ Ecclesiæ, hæc vero non item, cum sit propria cujusque in particulari. Verum in eo deceptus est, quod putarit, posse fidei divinæ subesse falsum, non autem fidei catholicæ. Ast quænam fides divina ejusmodi esset, cui posset falsum subesse? Cfr. quæ adversus hanc distinctionem scribit Bellarmus, *De justit.* lib. III, cap. 3, § 11 et seqq.

(2) Cfr. Bellarm. ibid. cap. 4.

rum assequendam necessarium esse, ut credat certo et absque ulla hesitatione propriæ infirmitatis et indispositionis, peccata sibi esse remissa, anathema sit; et can. XIV: Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi ac justificari, ex eo, quod se absolvi ac justificari certo credat; aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat se esse justificatum; et hæc sola fide absolute et justificationem perfici; anathema sit.

Dum vero excludimus certitudinem fidei sive divinæ sive catholicæ de adeptæ justificatione, non removeamus tamen eam, quam vocant certitudinem moralem, vel si accuratius loqui velimus, conjecturalem; quæ nititur bono conscientie testimonio, ex quo pax et conscientie tranquillitas oritur, qua justis passim fruuntur.

Sed ut jam accedamus ad assertæ propositionis veritatem adstruendam, quoniam posterior ejus pars a priori tanquam a suo principio ac fundamento pendet, utramque propterea simul sequenti argumento perstringimus: Nemo tenetur fide divina credere se esse justificatum, si nemo fide divina absque speciali revelatione certus esse potest se justificatum esse. Jam vero neminem, excepto casu specialis revelationis, certum esse posse de propria justificatione, sic in primis ex Sacris Litteris ostendimus:

Eccles. IX, 4, dicitur: *Sunt justi atque sapientes et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo utrum amore vel odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta.* Prov. XX, 9, interrogat Sapiens: *Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? Hinc de se aperte profitetur Apostolus, I Cor. IV, 4: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est.* Ergo.

Eandem veritatem Patres unanimiter confirmant, quorum testimonia collegit Bellarmus (1). Nos, ne nimis simus, unum ex his proferimus Augustinum, quem unice æstimare videntur adversarii: Porro ita scribit S. Doctor (ad verba illa Psalmi XLI: *Ad me ipsum anima mea turbata est*): *Novi, quia justitia Dei mei manet; utrum mea maneat, nescio* (2). Et in libro *De perfect. justit.*: *Quantalibet, inquit, justitia sit præditus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum* (3). Sæpius alibi hæc ipsa ingeminat. Talis præterea est sensus Sanctorum omnium; qui, quo ulterius in perfectione ac sanctitate progrediuntur, eo magis timent, ac humiliores ex conscientia propria imperfectionis fiunt; quod in ipsorum historiis nullibi non est videre.

Ratio in promptu est. Etenim nemo fide divina credere potest, multoque minus tenetur, nisi quod a Deo revelatum est; atqui nusquam revelatum est, talem vel talem in specie præ se tulisse dispositiones necessarias ad justificationem assequendam, vel eam fuisse assecutum. Ergo. Error autem hæreticorum inde oritur, quod perperam doceant, opus justifica-

(1) Ibid. cap. 7.

(2) N. 12.

(3) Cap. xv, n. 35.

tionis solius Dei esse absque hominis cooperatione; quam doctrinam superius confutavimus. Verum, in hac quoque erronea hypothesi, quis, seclusa revelatione, certo nosse poterit, sibi collatam esse fidem instrumentalem ad percipiendam justitiam Christi aut Dei? Nonne et ipsi Protestantes requirunt opera ut signa adeptæ justificationis? Nihil porro his incertius est; cum sæpe aut illusioni homines sint obnoxii aut ex principio naturali operentur. Ergo.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Textus Eccles. non evincit, incertam esse justitiam nostram; 1º si enim ad verbum reddatur, ita se habet: *Et amorem et odium non sciens homo, omnia ante eos* (1). 2º Quæ quidem evincunt, hominem agnoscere non posse, acceptum se Deo esse ex eventis externis *eo quod universa æque eveniant justo et impio*, ut immediate prosequitur Ecclesiastes; 3º alioquin nec peccator certo scire posset, se dignum odio esse. Ergo.

Resp. Neg. ant. Ad 11 prob. Resp. textum hebraicum sententiæ nostræ non obesse; cum sermo sit de amore et odio coram Deo. Ceterum versio vulgaris, quæ est S. Hieronymi, ac proinde antiquissima, refert eleganter simul ac fideliter sensum Ecclesiastæ (2). Nec pariter 2º obstant verba immediate sequentia; nam, si de notitia loqueretur Salomon, quæ haberi tantum potest ex eventibus externis, non autem absolute, non adjeisset: *Omnia ante eos, seu omnia in futurum servantur incerta*; cum hanc cognitionem homo sibi posset comparare etiam in presentiarum ex internis suis affectionibus. 3º Nec demum offleat, quod postremo loco additur, cum de solis justis loquatur Ecclesiastes (3).

Obj. secunda. Assertam certitudinem aperte adstruit non uno in loco Apostolus Paulus, imo instar principii sumit. Nam, Rom. VIII, 58: *Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita... neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* 2º Cujus rei rationem tradit, ibid. v. 16, dicens: *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*; jam vero testimonium Spiritus Sancti certum est ac infallibile. 3º Quapropter, huic principio innixus, sic, II Cor. XIII, 5, provocabat fideles: *Vosmetipsos tentate, si estis in fide, ipsi vos probate. Annon cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis*; 4º ac rursus, I Cor. II, 12: *Acceptimus, inquit, Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis.* Quorsum vero hæc nisi exploratam habuisset ejusmodi certitudinem? 5º Fidenter propterea de semetipso, II Cor. I, 12, affirmat: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.*

(1) *אדם וגם שואה אין ידע האדם הכל לפניו*

(2) Omnes antiquæ versiones, græca, syriaca, arabica, etc. eundem sensum referunt, ut videre est in *Bibliis polyglottis Walton.*

(3) Cfr. Bellarm. loc. cit.

Neque 6° ab Apostolo Paulo dissentit S. Joannes, qui in Epist. V, 13, hæc habet: *Hæc scribo vobis, ut sciat, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Eadem igitur certitudine cognoscere possumus Christum esse in nobis, ac certi sumus de fide nostra; atqui omnimodam certitudinem fidei nostræ habere possumus. Quare ibid. 19, prosequitur: *Scimus, quoniam ex Deo sumus; et cap. III, 14: Scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres; et Apoc. II, 17: Vincenti dabo manna absconditum... quod nemo scit, nisi qui accipit.* Ergo.

Resp. Neg. ant. Ad 1 prob. *Dist.* Certus sum, id est, Dei charitate et beneficiis auctus, ejusque ope innoxius, *confido*, nulla, sive prospera sive adversa, nullamque creaturam, sive in cœlis sive in terra, me separaturam a Deo, *conc.*; certus sum ex assecuta justificatione, *neg.* Hic sensus prorsus alienus est a mente Apostoli et contrarius omni exegeseos regulæ. Hic enim S. Paulus, commemoratis tum immensa Charitate Dei erga homines, tum beneficiis, quibus a Christo iidem cumulati sunt, divino quodam impetu abruptus, exclamat, se, divina ope fretum, certum se persuasum habere, nihil esse tam potens, quod valeat ipsum avellere a Dei dilectione; eo ferme sensu, quo jam in ea verba Psalmista proruperat: *Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum* (1). Ex quo patet, hic magnificari in Deum fiduciam in posterum, arguendo ex præteritis (2). Unde igitur certitudo et securitas Protestantium de assecuta justificatione?

Ad 2, *Dist.* Certum est et infallibile Spiritus S. testimonium in se, *conc.*; respectu nostri, *neg.* Quatenus enim nobis exhibetur, non est nisi conjecturaliter et moraliter certum; eo quod certi non sumus, utrum affectus, quos experimus, a Spiritu Sancto

(1) Ps. xxix, 7.

(2) Cfr. Bernard. a Piconio in hunc loc. Sed juvenit hanc interpretationem confirmare auctoritate hominis protestantis et rationalistæ. Sic igitur in v. 53 hujus capituli scribit Georg. Rosenmüller: *ὁ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, potest significare eum amorem, quo Christus nos complectitur, vel etiam amorem eum, quem nos erga Christum habemus. Plurimi interpretes priorē significationem præferunt; quia de beneficiis Dei in fideles collatis, atque de eorum felicitate fit sermo. Tum sensus igitur erit: Quis nobis possit eripere amorem, quo Christus nos complectitur? vel privare nos benevolentia et amore Christi? Quidquid adversi nobis eveniat, nos nihilominus firmiter erimus persuasi, nos a Christo amari. Si ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ est pietas in Christum, tum sensus est: Quis infringat, tollat nostrum amorem in Christum? Quis nos permoveat, ut deserenda religione rursus excidamus hoc tanto Dei Christianique amore? Hæc interpretatio præferenda esse videtur. Non enim dicit Apostolus: Quis Christum abstrahat ab amore erga nos? Sed: Quis nos abstrahat ab amore erga Christum? Post tot ac tanta beneficia debemus eum constanter amare. Demum concludit v. 59. juxta sensum Apostoli: Nihil igitur in rerum natura δύναται... χωρὶς ἡμῶν, nos poterit abstrahere ab illo amore erga Deum, qui in nobis inest, propter Christum Jesum Dominum nostrum, qui oritur e beneficiis, quæ Deus nobis propter et per Christum ejusque doctrinam tribuit ac destinavit.*

procedant, an a malo spiritu transfigurante interdum se in Angelum lucis (1).

Ad 3, *Dist.* Ita ut hæc tentatio ac probatio habeat pro objecto fidem miraculorum operatricem, *conc.*; fidem theologiam, vel *neg.* vel *subdist.* charitate formatam, et quidem in cœtu ipso fidelium, *conc.*; solam fidem in singulis fidelibus seorsim sumpti, *neg.* Ut enim patet ex contextu, Apostolus vult ostendere ex dono miraculorum, quod tunc temporis commune erat in Ecclesiis, Christum esse cum ipsis, quibus prædicaverat; ex quo infert, se verum fuisse Jesu Christi Apostolum. Et hæc est etiam expositio S. Joannis Chrysostomi (2). Nihil propterea hic locus commune habet cum fide Protestantium.

Ad 4, *Dist.* Ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis, id est, beneficia, quæ per Christi mysteria toti humano generi totique Ecclesiæ collata sunt, *conc.*; quæ collata sunt singulis individuis per fidem illam specialem, quam adstruunt adversarii, *neg.* Hunc sensum pariter series orationis postulat (3).

Ad 5, *Dist.* Quod sincere in ministerio suo se gesserit, *conc.*; quod certitudinem habeat suæ justificationis, de qua hic non loquitur, *neg.*

Ad 6, *Dist. min.* Omnimodam certitudinem habere possumus fidei nostræ theoreticæ seu speculativæ, *conc.*; practicæ seu ejus, quæ per caritatem vivit et operatur, *neg.*

Reliqua duo testimonia respiciunt universum fidelium cœtum, non autem singula individua, nec sine dilectionis appesita conditione.

Textus denique Apocalypseos est de interna quadam animi suavitate, de qua supra in resp. ad 2.

Obj. tertia. Patres tam græci quam latini in eo conveniunt, quod afferunt 1°, animam certam esse de dimissis sibi peccatis, ut S. Basilii et S. Gregorius Nazianz.; 2°, testimonium Spiritus Sancti omnem tollere a nobis ambiguitatem, an simus filii Dei, ut S. Joan. Chrysostomus et S. Cyrillus Alex.; 3° nullum in nobis locum esse anxietatibus et sollicitudinibus, ut S. Cyprianus et S. Hilarius; 4° certum esse, qui Christo adhæret et spiritualis est, de sua salute, ut S. Ambrosius et S. Hieronymus (4). 5° Adhortantur nos, ut Deo gratias agamus ob acceptam justificationem, ut S. Augustinus passim, qui præterea docet, nos non dicere: *Dimitte nobis peccata nostra, quæ remissa credimus in baptismo, nisi de ipsa fide dubitemus* (5). Quibus verbis et illud insinuat S. Doctor, nos

(1) Idem auctor ita refert sensum Apostoli, ad hunc v. 16: *Ipse ille sensus et animus nostrum convincit nos esse Dei filios. Ad id τὸ πνεῦμα scilicet videtur, animus ille et sentiendi agendique ratio liberalior, qua non amplius timore servili regimur, sed ex amore Dei et plena fiducia recte agimus, nobis est quasi testimonium loco, nos esse filios Dei.* Qua posita interpretatione concedit omnis difficultas.

(2) Cfr. Bernard. a Picon. in hunc loc.

(3) Cfr. pro his etiam textibus hic ipse expositor in allatos locos.

(4) S. Ambros. *Sacrament.* lib. v, cap. 2; *Serm.* v; S. Hieronym. *Comment.* in cap. vi Ep. ad Galat.

(5) *Tract.* in Ps. lxxviii; tum *Serm.* xxxviii, de

certitudinem adipisci de nostra justificatione ex efficacia Sacramentorum, quæ sunt totidem ejusdem pignora et sigilla. 6° Demum ratio id ipsum suadet; alioquin in perpetua fluctuatione et anxietate versari deberemus, cum tamen dicat Apostolus: *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum* (1). Ergo.

Resp. Neg. Cum nemo sit inter Patres adductos, qui loquatur de certitudine fidei, quam adstruunt Novatores et Catharinus cum illis; sed de certitudine tantum conjecturali aut morali disserunt, qualis ex testimonio propriæ conscientie haberi potest aut ex virtute spei christianæ, quæ certum ac immobile habet fundamentum in Dei promissis, dummodo nihil desit ex parte nostra. Itaque singillatim.

Resp. ad 1, *Dist.* Ex parte Dei, *conc.*; ex parte nostra, *subdist.* Est anima certa certitudine conjecturali ac morali, *conc.*; certitudine fidei, *neg.* De hac enim nec verbum habent; sed de ea, quæ oritur ex affectu in Deum et ex odio peccati, nempe supposita conditione ex parte nostra hi Patres loquuntur.

Ad 2, *Dist.* Generatim, *conc.*; in particulari *subdist.* Adimpleta conditione, quam requirunt ac supponunt, *conc.*; absolute, *neg.*

Ad 3, *Dist.* Quæ se teneat ex parte divinarum promissionum, *conc.*; quæ se teneat ex parte nostra, *subdist.* Ex quadam certitudine experimentalis ex conjecturali, *conc.*; omnimoda et absoluta, *neg.* Vult enim S. Cyprianus pares atque idoneos reddere fideles ad fortiter quævis pro Deo superanda atque ad contemnendum nimium mortis metum. S. Hilarius loquitur de fide in resurrectione corporum, quæ utique certa esse debet.

Ad 4, *Dist.* Si certi sint certitudine fidei, se vera charitate Christo adherescere ac spirituales esse, *conc.*; secus, *neg.* Ut per se constat.

Ad 5, *Dist.* Quam, adhibita morali diligentia in dispositionibus necessario afferendis, confidimus nos esse assecutos, *conc.*; quam certitudine fidei novimus obtinuisse, *neg.* Etenim S. Augustinus alloquitur loc. cit. neophytos; et ex præsumptione, ut vocant, quod ii omnes necessarias attulerint dispositiones ad baptismum cum fructu suscipiendum, certiores eos facit de obtenta justificatione. Prout et nos præstamus quoad poenitentes, quos apte dispositos judicamus, cum ad poenitentiae sacramentum accedunt. Hinc sacramenta nos etiam efficacia per se esse credimus, ita ut gratiam ex opere operato producant; attamen, si sermo sit de adultis, in rite tantum dispositis ea gratiam conferre dicimus (2).

Ap 6, *Neg.* Ad hoc enim, ut optatam pacem habeamus, satis est, ut bono conscientie utamur testimonio, quod ex recte factis exurgit, juxta illud Joan. III, 21: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiantiam habeamus ad Deum.* Quævis alia pax quærat, *Verbis Domini; Tract.* xxii in Joan. etc. Hæc porro tum S. Augustini tum ceterorum Patrum testimonia cfr. apud Bellarm. *De justif.* lib. iii, cap. 10.

(1) Ad Rom. v. 1.

(2) Cfr. Bellarm. loc. cit., ubi singulorum Patrum testimonia accurate discutit.

falsa erit ac perniciosa. Nunc addo, longe melius conscientie securitati ac tranquillitati prospicere doctrinam catholicam, quam systema Lutherianorum aut Calvinistarum. Cum enim in systemate Lutherianorum fides imminui ac amitti possit, hoc ipso statim fidelis laceratur atrocibus conscientie morsibus; in hypothesi autem Calvinistarum, cum fides propria tantum electorum sit, illico homines dubitationum fluctibus agitantur, cum quispiam jure anceps esse debeat, utrum ipse in electorum numero sit; an in censu reproborum (1). Quare vel ipsi reformationis auctores seu emendatores Sacrorum, ut vocant veterim angustis vexati fuere (2), etsi mendacem jucunditatem ceteris polliciti sint.

(1) Calvinus, qui *Instit.* lib. iii, § 16, pronuncia-verat iterum atque iterum, non esse fidelem eum, qui non sit persuasus Deum sibi propitium, cum qui securitati salutis suæ non sit innoxius, § 17, turpiter sibi contradicit. Sic enim sibi proponit objectionem: *Atqui (dicit quispiam) longe aliud experientur fideles, qui, in recognoscenda erga se Dei gratia, non modo inquietudine tentantur (quod sæpe illis contingit), sed gravissimis etiam terroribus quæstunt, tanta est ad deturbandas eorum mentes tentationum vehementia.* Respondet autem: *Nos certe, dum fidem docemus esse debere certam ac securam, non certitudinem aliquam imaginamur, quæ nulla tangatur dubitatione, nec securitatem, quæ nulla sollicitudine impetatur; quin potius dicimus, perpetuum esse fidelibus certamen cum sua ipsorum diffidentia.* Hoc vero prosequitur in toto capite; ac modo certitudinem, modo fluctuationem commemorat. Id est, fluctuat ipsemet inter hæreticum dogma suum et dictamen practicæ conscientie quod idem dogma evertit.

(2) Quid in se expertus sit Calvinus, vel ex ipsis, quæ modo attulimus, verbis satis constat. Quid in se senserit Lutherus, inter alia ostendunt, quæ in suis *Colloquiis familiaribus* ipse scribit. Ex quibus aliqua hic subjicimus juxta versionem gallicam op. cit. Cl. Moehler: *J'ai tout cru, inquit, sur la foi du Pape et des moines; mais à présent ce que dit Jésus-Christ, qui certes ne ment point, je ne le crois, je ne puis le croire assez fermement. C'est là une chose sâcheuse; n'en parlons plus jusqu'à l'autre vie... l'esprit est prompt et la chair est faible, dit J.-C. en parlant de lui-même. S. Paul dit aussi: l'esprit voudrait se donner entièrement à Dieu, aller à lui dans la foi et l'obéissance; mais la raison, la chair et les sens résistent; ils ne veulent, ni ne peuvent obéir. Aussi Dieu, notre-Seigneur, a-t-il patience avec nous, il n'éteint pas la mèche encore fumante; car les fidèles ont seulement les prémices de l'esprit, mais non la dîme et la perfection. — Comme quelq'un demandait pourquoi Dieu ne nous donne pas une connaissance parfaite? Le docteur Martin Luther répondit: Si un mortel pouvait croire véritablement, il ne pourrait de joie ni boire ni manger, ni faire quoi que ce soit. — Un jour on chantait à la table du Dr. Martin Luther ces paroles du prophète Osée: Hæc dicit Dominus. Alors le docteur Luther dit au docteur Jonas: Aussi peu que vous croyez que ce chant soit beau, aussi peu je crois assez fermement que la théologie soit vraie. J'aime tendrement ma femme, je l'aime plus que moi-même; oui, n'en doutez pas, je mourrais volontiers pour elle, et pour ma pauvre petite enfant. J'aime tendrement Jésus-Christ qui, par son sang, m'a délivré de la puissance et de la tyrannie du démon; mais ma foi devrait être beaucoup plus grande et beaucoup plus vive. Ah! Seigneur, n'entrez pas en jugement avec votre serviteur, etc. (Symbol. tom. 1, pag. 172 et suiv.). Talis erat securitas et tranquillitas, qua isti fruebantur!*

PROPOSITIO II. — *Accepta justitia conservatur et augetur coram Deo per bona opera, non est propterea in omnibus æqualis.*

Est de fide, ut constat ex can. XXIV, Conc. Trid. *De justifi.* his verbis concepto: *Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam non augetur coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendi causam; anath. sit.*

Permiseri nequit Novatorum error, quem impugnavimus, cum errore Joviniani, contententis, virtutes omnes pares esse perinde ac vitia, juxta Stoicorum placita (1). Novatores enim nec pares virtutes faciunt, nec paria vitia; imo sentiunt, quempiam posse majori aut minori virtute pollere aut vitiis plus minusve sordescere. In eo igitur versatur hæretica Novatorum, quam impugnavimus, doctrina, quod ipsi asserant, justitiam formalem, qua justificamur, esse ipsam justitiam Christi nobis extrinsece imputatam. Cum igitur hæc justitia Christi sit prorsus immutabilis, incrementi ullius aut decrementi incapax, fit ut eadem in omnibus prorsus æquali ratione seu mensura inveniat. Præterea, cum doceant, nullas dispositiones ad eam apprehendendam, præter fidem, requiri, consequitur, bona opera, quæ inter dispositiones a nobis recensentur, nullam vim in justificationem exercere, sive ut illam adipiscamur, sive ut illam jam adeptam conservemus aut augeamus. Demum, cum in hoc systemate bona opera non sint nisi signa et fructus adeptæ justificationis, nec quidpiam conferant ad salutem, opera vero mala propter fidem non imputentur ad poenam, inferunt, hæc saluti minime nocere. Atque hæc animadvertenda hic erant, tum ad intelligentiam canonis Tridentini, tum ad certiore systematis Novatorum cognitionem. Perspicue enim ex dictis colligitur, hunc errorem esse merum corollarium constituti principii de justitia externa imputativa; adeoque præoccupatum ac eversum esse in propositione, qua ostendimus, justitiam seu gratiam sanctificantem, per quam formaliter justificamur, internam esse seu nobis inhærentem. Ea proinde, quæ hic adducimus, dum directe probant veritatem assertæ propositionis, indirecte confirmant magis ac magis principium catholicum de causa formali justificationis.

Sic igitur breviter evincimus, quod proposuimus: Sacræ Litteræ 1° exhibent nobis justos proficientes in sanctitate. Etenim, Prov. IV, 18, legitur: *Justorum semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectum diem.* II Corinth. IX, 10: *Deus auget, inquit Paulus, incrementa frugum justitiæ vestræ.* Demum, Apocal. XXII, 11: *Qui justus est, justificetur adhuc, et sanctus, sanctificetur adhuc.* Ergo, si justorum sanctitas et justitia augetur et crescit ita, ut justus in adeptam justitiam ulterius semper progredi possint, evidens est, eam non esse in omnibus æqualem. 2° Huc pariter referuntur, quæ de charitate eadem Sa-

(1) Cfr. S. Hieronym. *Cont. Jovin.* lib. II.

cræ Litteræ testantur. Charitas siquidem aut identificatur cum justitia, aut saltem ab ea inseparabilis est, porro Scripturæ constanter docent, charitatem in diverso gradu in hominibus justis reperiri. Sic Joan. XXI, 15, Christus Petrum interrogat: *Diligis me plus his?* Ac rursum, ibid. XV, 13, dicitur: *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* et I Joan. IV, 18: *Perfecta charitas foras mittit timorem;* et alibi passim (1).

Huc accedunt omnia illa Scripturarum loca, quæ ostendunt, varietatem dari præmiorum et coronarum; quæ quidem præmiorum diversa distributio varium meritum gradum supponit, ideoque inæqualitatem justitiæ; hæc autem suo loco adduximus (2).

Nec alia est Sanctorum Patrum doctrina. Ceteris omissis, S. Augustinus. *Serm. de Verbis Apostoli.* XVI, n. 5: *Justificati, inquit, sumus; sed ipsa justitia, cum proficimus, crescit;* ac in *Epist. CLXVII*, n. 13, ad Hieronymum: *Induti sunt sancti justitia, alius magis, alius minus* (3). Demum, *Tract. VI*, in Joan. n. 8: *Ipsi, scribit, Sancti in Ecclesia... sunt alii aliis sanctiores, alii aliis meliores.*

His postremis Augustini verbis congruit ratio theologica, quam adducit S. Thomas, scribens: *Prima causa hujus diversitatis accipienda est ex parte ipsius Dei, qui diversimode suæ gratiæ dona dispensat ad hoc, quod ex diversis gradibus pulchritudo et perfectio Ecclesiæ consurgat; sicut etiam diversos gradus rerum instituit, ut esset universum perfectum* (4).

Difficultates, quæ hic urgeri possent, jam præoccupatæ sunt in propositione, qua adstruximus, causam formalem justificationis esse nobis intrinsecam et inhærentem.

PROPOSITIO III. — *Justificatio est amissibilis, et amittitur per subsequens peccatum lethale.*

Est de fide. Dogma enim hoc catholicum sanxit eadem Tridentina Synodus, sess. VI, can. XXIII: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur et peccat, nunquam vere fuisse justificatum... anathema sit.*

Ferit hic canon peculiarem errorem Calvinistarum, qui, cum statuerint, impios justificari per solam fidem, quæ tanquam causa instrumentalis, apprehendit Christi justitiam absque ulla præcedenti dispositione, intulerunt, nullo peccato posse eandem justitiam amitti. Peccata enim, quæ justificationem subsequuntur, in istorum hypothesi non amplius ad poenam imputantur; hinc semel justus, quamvis enormia quæque scelera patret, non ideo tamen macula aliqua se inquinat. Hoc tamen privilegium non est proprium nisi electorum, qui soli justus esse possunt (5). Dixi, esse peculiarem errorem

(1) Cfr. Bellarm. *De justifi.* lib. III, cap. 15.

(2) *Tract. De Deo Creat.*

(3) Cfr. in eadem epist. n. 15.

(4) 1, 2, q. 112, a. 4.

(5) Nam juxta Calvinum soli electi gratiæ divinæ

Calvinistarum; nam Lutherani, ut alias animadvertimus, parum sibi constiterunt, cum ex una parte statuerent, fidem justificantem independentem esse a dispositionibus impii, ac proinde a solo Deo sine humana cooperatione produci seu in hominem immitteri, ex altera vero docerent, fidem amitti posse per infidelitatem, qua amissa, ipsa amittitur justificatio, et his fere ex improvviso statim peccata denuo imputari ad poenam (1), ac propterea subijci æternæ damnationi, nisi iterum per fidem justitiam amissam apprehendant (2). Quare Lutherani dimidiato impeccabilitatis seu potius immunitatis privilegio fruuntur.

Absurdam porro ac impiam hanc Novatorum theoriam plane evellunt Sacræ Litteræ. Hæc siquidem perpetuo admonent justos, ne a justitia excidant, declarant, illico reos se constituere eos omnes, qui post adeptam justitiam novo se polluunt peccato; ac demum plures justos exhibent sive reprobos sive prædestinatos gravissimis sceleribus coinquinatos ac Dei inimicos effectos.

Primum patet ex Christi verbis, Matth. XXVI, 41: *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem;* ex verbis Apostoli, I Cor. X, 12: *Qui se existimat stare, videat, ne cadat;* et Rom. XI, 20: *Tu fide stas; noli altum sapere, sed time;* et alibi passim.

Alterum habetur apud Ezech. XXXIII, 12: *Justus non poterit vivere in justitia sua, in quacunque die peccaverit;* et v. 15: *Etiamsi dixerit justo, quod vita vivat, et, confusus in justitia sua, fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur.*

Tertium denique constat ex Angelis malis, Adam, Saule, Davide, Salomone, Petro, Juda aliisque, qui omnes, cum prius essent justus, graviter deliquerunt,

fiunt compotes, et vere credunt, Deumque soli timere. Hinc isti perire nequeunt, nec a fide deficere. Sic enim inter cetera scribit, *Instit.* lib. III, cap. 24, § 6: *Quos nominis sui cognitione illuminatos in Ecclesiæ suæ sinu Christus asciscit, eos dicitur in fidem utrumque suam recipere. Quoscunque autem recipit, ei a Patre commissi esse dicuntur ac conceduntur, ut in vitam æternam custodiantur. Quid nobis volumus? Clamat alta voce Christus, quotquot Pater salvos esse velit, eos sibi in protectionem tradidisse. Et § 7: *Nec inficior, quin (reprobi) habeant vocationis similia cum electis signa, sed illud certum electionis stabilimentum, quod fideles a verbo Evangelii petere jubeo, illis minime concedo. Quod et prosequitur § 8, ubi addit: *Hoc membrum, fateor, intelligendum de iis, qui fidei professione in Ecclesiam ingrediuntur, sed Christi sanctificatione nequaquam induti. Talia Ecclesiæ suæ dehestamenta et velut ~~reprobi~~ non sustinebit perpetuo Deus; sed prout meretur eorum turpitudine, extra projiciet.***

(1) Cfr. Moehler, *Symbolique*, § 20.

(2) Lutherus propterea, *Disput.* tom. I, p. 523, aiebat: *Si in fide fieri posset adulterium, peccatum non esset.* Melancthon, eidem principio innixus, dicebat, *Loc. Theol.* pag. 92, nihil homini fideli nocere posse, dummodo firmas teneat promissiones, quas fide apprehendit: *Qualiacunque sint opera, comedere, bibere, laborare manu, docere, addo etiam, ut sint palam peccata, etc.* Attamen his duobus tot miseris homines negotium omnium maximum, cuiusmodi est æterna salus, commiserunt!

Scriptura teste; quorum alii in peccatis mortui sunt, alii autem jugibus lacrymis suas culpas elueverunt (1).

Ex Patribus unum afferimus Augustinum, qui veritatem catholicam, quam adstruimus, ad instar principii ab omnibus admissi supponit; ut cum, lib. *De corrept. et gratia*, totus in eo est, ut evincat hominem, *si jam regeneratus et justificatus in malam vitam sua voluntate relabatur, esse corripiendum, quia acceptam gratiam suo in malum libero amisit arbitrio* (2); et alibi sæpe. Confirmatur vero ex SS. Cypriano, Ambrosio, Paciano, Augustino ceterisque omnibus, qui operam navarunt in defendenda catholica doctrina, circa facultatem Ecclesiæ a Christo datam remittendi quævis peccata post baptismum patrata, adversus Montanistas et Novatianos. Perperam siquidem propugnassent adversus ejusmodi secretarios illam facultatem, si in Ecclesia tunc temporis obtinisset error, quem impugnavimus, de inamissibilitate justificationis.

Denique veritas doctrinæ catholicæ evincitur ex absurdis, quæ ex adversariorum hypothesi profluunt, quæque expendit Grotius in *Discussione apologiæ Riveti: Christiani pectoris*, inquit, *est horrescere ea dogmata, quæ pietati nocent, quale illud est a nonnullis defensum: Peccata fortiter, sed crede fortius, et nihil nocent tibi centum homicidia et mille stupra. Hi sunt genuini fructus illius dogmatis, credere quempiam debere justitiam Christi sibi imputari, quasi ipse eam præstitisset; certo se esse perseveraturum; certe et absolute salutem sibi destinatum; peccata fidelium, ut magna et gravia esse possint, non imputari ipsis propter fidem in Jesum Christum; posse eos cadere in crimen majestatis, in homicidium, adulterium, etc. et nihilominus eos pro certo habere, se nunquam totaliter ac finaliter excidere posse ex paterna Dei charitate erga se* (3). Hanc eandem pseudo-reformatorem doctrin-

(1) Cfr. Bellarm. *De justifi.* lib. III, cap. 14.

(2) Cfr. præsertim cap. VI, et seqq.

(3) Pag. 217. Huc etiam spectant quæ scribit Leibnitzius in *System. Theologico*, pag. 46: *Non tamen putandum est, divinam salvandi homines voluntatem et meritum Christi, vel saltem efficacem gratiam pertinere ad solos electos, quibus scilicet summa illa datur gratia finalis beatæ perseverationis. Nam Christus quidem pro omnibus ac regeneratio per Spiritum Dei, qua in filiorum numerum recipitur, multis concedi potest, qui non sunt perseveraturi; nec video, quid viros quosdam doctos ad grandia illa paradoxa defendenda impulerit, a quorum interiore sensu et consentientis ipsi abhorrebant, ut scilicet, Deo leges præfigentes et divina gratiæ æconomiam pro arbitrio circumscribentes, putarent, eum, qui perseveraturus non est, gratiam et Spiritum Sanctum revera non accipere, quidquid agat aut utcumque pius ac bene animatus sibi aliisque videatur; contra vero qui electus et finalem penitentiam vere acturus est, eum acceptam a Deo gratiam et Spiritum Sanctum inhabitationem non amittere, utcumque inter adulteria et homicidia vitam agat. Quæ quidem dogmata novi et offensionis plena, etiamsi excusari possent, non video tamen quo fundamento nituntur, aut quem usum habeant ad edificationem. Si quæ enim alicubi locutiones occurrant, quæ sententiæ tam*

nam non minus valide alii non pauci ex ipsis sectariis aggressi sunt (1). Talia profecto neque Christus, neque Apostoli docuerunt.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Scriptura passim testatur, charitatem seu gratiam sanctificantem inextinguibilem esse, insuperabilem ac nunquam amittendam, ideoque nec fidem; cum sine fide charitas esse non possit. Sic, Cant. VIII, 7: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, neque flumina obruent illam.* Et Christus, Ioan. IV, 13: *Qui biberit, inquit, ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed... fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam* (2). Quare Apostolus, Rom. VIII, 38: *Certus sum, scribit, quia neque mors, neque vita... poterit nos separare a charitate Dei*; et, I Cor. XIII, 8: *Charitas nunquam excidit.* Ergo.

Resp. *Dist. antec. In se, conc.*; in nobis, *Subdist.* Nisi vclimus, *conc.*; secus, *neg.* Et hinc sensus patet eorum testimoniorum, quæ adducta sunt. Alioquin non diceretur in Apocal. II, 4: *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque, unde excideris*: et, Gal. V, 4: *A gratia excidistis.* Itaque, manente charitate, nec aquæ tribulationum nec adversa quæque poterunt obesse; manente charitate, non sitiet, qui ea est instructus, cum habeat in se fontem aquæ vivæ; manente charitate, nihil nos poterit a charitate Dei separare; charitas ex se nunquam excidet; at nos possumus a charitate excidere eamque amittere (1).

crudæ favere videntur, præstat eas aliarum multo plurium comparatione mollire, quam rigorosa interpretatione exasperare, et Deo dignius videtur gratiam dare temporalem et revocabilem, sed conspicuam, quam perpetuam et inamissibilem, sed plane obrutam et cum pessimo animæ habitu summissis sceleribus consistentem. Sed hi auctores non animadvertunt, doctrinam hanc, quam ipsi maxime execrantur, necessario fluere ex principio fundamentali ipsius doctrinæ Reformatorum circa justificationem extrinsecam et obiectivam.

(1) Anabaptistæ vehementer insurrexerunt adversus doctrinam Lutheranam de justificatione. Eam pariter respuerunt Quakeri, Methodistæ, etc. Rationalistæ verò per quamdam, ut ita loquar, reactionem adversus doctrinam primitivam Protestantium in oppositum errorem delapsi sunt. Rejecta siquidem omnis fidei et gratiæ necessitate totum salutis æternæ negotium a solis operibus honeste factis, id est sine fide et sine gratia unice repetunt. Sic enim scribit Wegscheider, § 155: *Prodiit* (dogma de justificatione) *e notionibus ævi incultius anthropopathicis, et e studio impugnandi atque refutandi opiniones certas, quæ antiquandæ videbantur. Quamobrem nonnulla continent, quæ tempori quidem, quo primum exortum, et illi, quo a Sacrorum emendatoribus contra Pontificiorum decreta denuo defensum atque sancitum est, bene accommodata sunt, minime vero cum purioribus Evangelii præceptis, etc.* Schwedenborg in op. *Les merveilles du ciel et de l'enfer*, trad. du latin, Berlin, 1782, hac de causa exhibet Lutherum et Melancthonem in inferorum carcere detrusos; et pag. 481 introducit Lutherum ita loquentem: *Quapropter non miror quod ego erraverim, sed miror quod unus delirans tot deliros potuerit producere.*

(2) In greco textu, v. 14.

Obj. secunda. Saltem electi non poterunt a charitate excidere. 1° Dicente Apostolo, Rom. VIII, 50: *Quos justificavit, hos et glorificavit*; 2° et David, Ps. XXXVI, 24, de justo electo pariter affirmante: *Cum ceciderit, non collidetur.* 3° Hinc I Joan. III, 9, dicitur: *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec peccare potest, quia ex Deo natus est.* Quod confirmatur, cap. V, 18: *Scimus, quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat; sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum.* 4° De reprobis propterea disserens idem Apostolus, ibid. II, 19, scribit: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Ergo qui peccant, reprobi fuerunt, nec unquam proinde justificati.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 prob. *Dist.* Id est, *magnificavit*, seu gloriosos effecit in hac vita, *conc.*; *glorificavit* in altera vita; *Subdist.* ex prævisa perseverantia usque in finem, *conc.*; absolute in sensu Novatorum, *neg.* Duplex est Patrum expositio in hunc locum; nam Patres greci nonnullique ex latinis eum intelligunt de glorificatione in hac vita per adoptionem vocatorum in filios Dei, et per cetera dona quibus ipse nos cumulat, prout innuit græca vox ἐδόξασε, *celebres, magnos et gloriosos effecit*, seu, ut vertit S. Ambrosius, *magnificavit*; quo sensu admissio, nulla jam remanet difficultas. Plerique tamen Patres latini post S. Augustinum intelligunt hunc Apostoli locum de prædestinatione ad gloriam in altera vita; et juxta hanc interpretationem reponimus, quod Deus illos *glorificavit*; vel supposita præscientia perseverantiæ finalis in ea gratia, a qua vocati poterunt excidere, vel supposita præscientia respiciendi a lapsu, a quo infallibiliter revocandi sunt electi ex divina misericordia (2); ac iterum cessat difficultas.

Ad 2, *Neg.* Ibi enim sermo est de tribulationibus justorum, quibus licet in hac vita ipsi vexentur, non tamen colliduntur, quia *Deus supponit manum suam* (3).

Ad 3, *Dist.* Qui natus est ex Deo, non peccat, quamdiu semen ac generatio Dei in ipso manet, *conc.*; si ejusmodi Dei semen ac generationem per peccatum justus abiciat, *neg.* Alioquin non scripsisset Joannes, III, 7, in hac ipsa Epistola: *Filioli, nemo vos seducat; et: Hæc scribo vobis, ut non peccetis.* Hinc apposite Hieronymus, lib. II, *Adversus Jovinianum*, eodem errore infectum, interrogat: *Si omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, nec a diabolo tentari potest, quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur* (4)? Et S. Augustinus, *In Epist. I Joannis*, de justo ait: *In quantum in ipso (Christo) manet, in tantum non peccat* (5). Itaque tum hæc tum alia ejusmodi testi-

(1) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 15.

(2) Cfr. Bernard. a Picon. in hunc loc.

(3) Cfr. Lorin. in hunc loc. imo ipse Rosenmüller.

(4) N. 2.

(5) Tract. iv, n. 8.

monia in sensu, ut vocant, reduplicativo accipienda sunt, minime vero absoluto (1).

Ad 4, *Dist.* *Non erant ex nobis secundum æternam prædestinationem, conc.*; non erant ex nobis secundum temporalem sanctificationem, *neg.* Ita S. Augustinus, qui in lib. *De Dono persever.* hæc habet. *Quid est, quæso, non erant ex nobis? Nonne utrique a Deo vocati fuerant et vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, et per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed si hoc audiret ille, qui sciebat procul dubio quod dicebat, respondere posset et dicere: vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant; verumtamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis* (2).

Obj. tertia. Patres docent, nec reprobos unquam justificatos fuisse, nec justos unquam excidere a justitia. 1° Nam S. Gregorius M. *Moral.* lib. XXXIV, cap. XV, scribit, quod reprobi *ante oculos Dei nunquam veram sanctitatem habuerunt*; 2° et S. Leo M. B. Petrum alloquens: *Vidit, inquit, in te Dominus non fidem victam, non dilectionem averSAM, sed constantiam fuisse turbatam* (3). 3° In quem sensum pariter de eodem Apostolo S. Bernardus, *De Amore Dei*, lib. II, cap. VI, scripsit: *Petrus cum peccavit, charitatem non amisit... sic et David cum peccavit, charitatem non perdidit.* Quod et ratio ipsa suadet; 4° etenim, si electi aliquando a justitia exciderent, essent objectum odii simul et amoris Dei; quod repugnat. Ergo.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 prob. *Dist.* Reprobi, id

(1) Placet hanc responsionem confirmare etiam auctoritate S. Hieronymi, qui loc. cit. ita exponit sensum verborum S. Joannis, quæ nobis nunc obijciuntur a Novatoribus recentioribus, et olim obijciuntur a Joviniano: *Propterea, inquit, scribo vobis, filioli mei: Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, ut non peccetis, et tandiu sciatis vos in generatione Domini permanere, quamdiu non peccaveritis. Imo qui in generatione Domini perseverant, peccare non possunt.* Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 15.

(2) Cap. ix, n. 21.

(3) *Serm. xl; ac De Passione, ix*, edit. Ballerin...

TRACTATUS DE GRATIA.

PARS TERTIA.

DE MERITO.

Justus, per interiorem gratiam habitalem sibi inhærentem sanctificatus, non solum sit hæres vitæ æternæ, cujus et jus et pignus in se certissimum habet, sed in Christo Jesu complantatus, ut loquitur Apostolus (1), atque, ut ita dicam, inoculatus, fructificat Deo per opera sancta, quæ sunt fructus Spi-

(1) Rom. vi, 5.

est, falsi justî, de quibus hic loquitur S. Gregorius, *conc.*; reprobi simpliciter, *neg.* Subdit enim: *Sæpe namque homo multis occulte peccatis involvitur, et in una aliqua virtute magnus videtur* (1).

Ad 2, *Dist.* Quatenus S. Petrus directe non peccaverit contra fidem aut contra charitatem, *conc.*; quatenus indirecte saltem non peccaverit contra has virtutes ex timore hominum, *neg.* Talem esse mentem S. Leonis in adductis verbis, constat ex ejus scopo atque ex toto contextu (2).

Ad 3, *Neg.* Siquidem hoc opus, quod sub S. Bernardi nomine circumferebatur, suppositum esse critici norunt (3). Auctor autem hujus operis loc. cit. eodem sensu exponi debet ac S. Leo.

Ad 4, *Dist.* Essent electi illi, qui a justitia exciderunt, objectum odii et amoris Dei sub diverso respectu, *conc.*; sub eodem respectu, *neg.* Etenim electi, prout actu peccatores existunt, Deo odibiles sunt, juxta illud Sap. XIV, 9: *Odio sunt Deo impius et impietas ejus*; prout vero sunt electi, diliguntur a Deo in ordine ad collationem illius gratiæ, quam Deus constituit illis dare, ut a statu peccati aliquando revocentur, et in adipiscenda per eam gratiam justitia usque in finem perseverent.

(1) Ibid. n. 29, ubi prosequitur: *Quæ ipsa quoque virtus inanesens deficit; quia, dum innotescit hominibus, proculdubio laudatur, ejusque laus inhiante appetitur. Unde fit, ut et ipsa virtus ante oculos Dei virtus non sit, dum abscondit quod displicet, prodit quod placet.* Ceterum hic S. Doctor nec verbum habet de reprobis.

(2) Nam evidenter S. Leo supponit Petri lapsum; immediate enim ante objecta verba ait: *Felices, sancte Apostole, lacrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis; affuit enim dextera Domini Jesu Christi, quæ labentem te, priusquam dejicereris, exciperet.*

(3) Cfr. opp. S. Bernardi, edit. Mabillonii, vol. II, p. 244 et seq. Ostendit Cl. editor, hunc librum seu tractatum *De Natura et dignitate amoris* fuisse conscriptum a Guillelmo Abbate. Ceterum hic auctor eodem sensu locutus est ac S. Leo.

ritus. Hos fructus enumerat Apostolus, dicens: *Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas* (1). Est enim gratia sanctificans velut semen ac germen vitæ æternæ, quod evoluitur in corde justî, et erumpit in sanctas opera-

(1) Galat. v, 22 et 25.